

אוצרות הגאולה

עיונים וביאורים בדברי הרמב"ם
על ימות המשיח והגאולה העתידה

ב

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-3745979
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי',
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב ישראל ארי' לייב רבינוביץ

– "ושם נבא בשני המשיחים" – מלכותם של דוד ומשיח

מדוע נצרך הרמב"ם לשתי הוכחות על ביאת המשיח? / מדוע מאריך הרמב"ם בהל' משיח על היות דוד המלך
"משיח הראשון"? / גדרו ומהותו של משיח – החזרת מלכות דוד ליושנה

מדוע מביא הרמב"ם שתי הוכחות לביאת המשיח?

בסוף הלכות מלכים (פרקים יא, יב), כשמתחיל את הרמב"ם ההלכות הנוגעות לגאולה העתידה לבוא ולמלך המשיח, הנה לאחר שמגדיר את פעולותיו של מלך המשיח כותב וזה לשונו: "וכל מי שאינו מאמין בו או שאינו מחכה לביאתו לא בשאר הנביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו, שנאמר (נצבים ל, ג) "ושב ה' אלוך את שבותך"" (פי"א ה"א).

וממשיך הרמב"ם (באותה הלכה) ומביא עוד מקום בתורה שנתבאר בו ביאת המשיח: "אף בפרשת בלעם נאמר. ושם נבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד, שהושיע את ישראל מיד צריהם. ובמשיח אחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל [באחרונה]" [ולאחר מכן, בהמשך ההלכה, מונה הרמב"ם את פרטי נבואת בלעם, ומפרש אלו דברים בה עוסקים בדוד המלך ואלו במלך המשיח, וראה בזה לקמן ס"ד].

והיינו שבהלכה זו הביא הרמב"ם ב' ראיות מהתורה שבכתב אודות ביאת משיח צדקנו, הא' מפרשת נצבים בה נאמר הייעוד שהקב"ה ישיבנו לארץ ישראל, והב' מ"פרשת בלעם", שנבא בלעם על שני המשיחים – דוד המלך ומשיח צדקנו.

וצריך ביאור, מה טעם נזקק הרמב"ם לב' ראיות שונות שהגאולה העתידה מפורשת בתורה, והרי לכאורה די בראי' הראשונה בלבד, ומה מוסיפה הראי' מנבואת בלעם על "ושב ה' אלקיך את שבותך"?

מדוע מאריך כאן הרמב"ם על "משיח הראשון שהוא דוד"?

והנה, הוספת הראי' השני' מפרשת בלעם על הראי' הראשונה מובנת בפשטות, שכן בראי' הראשונה מפרשת נצבים – "ושב ה' אלקיך את שבותך" – לא מפורש שהגאולה תהי' על ידי משיח צדקנו, ולכן מוסיף הראי' מנבואת בלעם, שמפורש בו שהגאולה תהי' על ידי משיח, שהרי הוא נבא על שני המשיחים.

אמנם עדיין צריך ביאור, שכן אם רק זו בלבד הייתה כוונת הרמב"ם, להוכיח שתבוא הגאולה על ידי משיח צדקנו, מה טעם הדגיש בדבריו שנבא בלעם בשני המשיחים, בדוד ובמלך המשיח, והרי בכדי לבאר שתבוא הגאולה ע"י מלך המשיח, די בזה שיבאר הא דנבא בלעם אודות מלך המשיח, ומאי קמ"ל הכא שבנבואת בלעם יש גם נבואה אודות "משיח הראשון שהוא דוד"?

והי' אפשר לומר, שהטעם שמביא הרמב"ם גם הנבואה אודות דוד, ויתירה מזו, שמדגיש את היותו נקרא "משיח" כמו מלך המשיח, הוא כדי לחזק את תוקף אמונתנו בביאת המשיח:

כשיוודעים שמשיח אינו דבר חדש שיהי' רק לעתיד, אלא כבר הי' לעולמים שקם להם לישראל מלך משיח שהושיעם מצרותיהם, הרי זה מחזק את האמונה שגם לעתיד יקום משיח שיושיע את ישראל (ועל דרך הא דהגמ' (סנהדרין צא, א) מביאה קל וחומר בנוגע לתחיית המתים – "דלא הוו – חיי, חיי לא כל שכן"). או בסגנון אחר קצת (כמ"ש בקרית ספר על הרמב"ם כאן) שחזוק האמונה הוא מכך ששני המשיחים הם בנבואה אחת, ובמילא כשם שנתקיים חלק אחד של הנבואה, החלק שמדובר בו על דוד, כן חזקה אמונתנו שיתקיים החלק השני בנוגע למלך המשיח.

אבל ביאור זה קשה לאומרו, שהרי מלשון הרמב"ם כאן משמע ברור דהראיות שמביא אינן כדי להוכיח את עצם הענין שתבוא גאולה לישראל ע"י משיח צדקנו אלא כוונתו להביא ראי' שביאת המשיח מפורשת בתורה, ולכן מי ש"אינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו וכו' הוא כופר וכו' בתורה ובמשה רבינו", ולענין זה אין נוגע כלל מה שבנבואת בלעם התנבא על שני המשיחים.

אוצרות הגאולה

ה

גם צריך ביאור בגוף דברי הרמב"ם, שמבין כל מלכי ורועי ישראל במשך הדורות הנה רק דוד הובא כאן בשם משיח, ובהשוואה למלך המשיח.

ופשוט, דאין זה רק מפני שנמשח דוד בשמן המשחה, ונקרא משיח ה' בשל זה (שמואל ב יט, כב), שהרי לפניו כבר נמשח שאול וגם הוא נק' משיח ה' (שמואל א כד, ז. ועוד).

גם אין לומר שהטעם שמזכיר את דוד דווקא הוא מפני שרצונו להראות על שני מושיעי ישראל – בראשונה ובאחרונה, כי אי משום זה טפי הו"ל לרמב"ם להזכיר את משה רבינו, שהי' מושיעם של ישראל בראשונה, וההשוואה של משה למשיח צדקנו היא יותר מההשוואה של דוד המלך, דאצל שניהם דייקא הישועה דישראל היא מגלות, משא"כ אצל דוד שאמנם הציל את ישראל מיד צריהם, אבל לא הייתה זו ישועה מגלות.

ומכל זה משמע, שיש כאן עניין מיוחד בדוד המלך דייקא, ושהזכרתו כאן ובשם "משיח הראשון" היא כדי ללמדנו על גדרו ועניינו המיוחד של מלך המשיח, ולכן הביא הרמב"ם הראי' מפרשת בלעם וש"שם נבא בשני המשיחים" שהוא כדי להוכיח יסוד במהותה של הגאולה ומלך המשיח, כדלקמן.

גדרו ומהותו של משיח – החזרת מלכות דוד ליושנה

ויש לומר הביאור בזה:

בפרק זה (פי"א מהלכות מלכים) לא בא הרמב"ם להפליג במעלות מלך המשיח ובשלל פעולותיו בתחומים שונים, כי אם להגדיר את עניינו ומהותו של משיח על פי ה"כח, שאינו בא לחדש איזה דבר בעולם שלא הי' מקודם, כי אם עיקר תפקידו הוא לאפשר לבני ישראל לקיים את התורה והמצוות בשלמותם.

וזהו מה שמתחיל הרמב"ם את פרק יא: "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבים קרבנות ועושין שמיטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה". והיינו, דתמורת מה שבזמן הגלות נחסרו מישראל האפשרויות לקיים רוב מצוות התורה, הנה משיח יחזיר אפשרויות זו לשלמותה, ויבואו הלכות התורה והמצוות לקיום שלם בימיו.

וזהו שהרמב"ם מאריך בהלכות אלו שמלך המשיח אינו צריך להראות אות ומופת, ושזהו עיקר בנצחיות התורה (ה"ג), וכן כשמונה (בה"ד) את מעלותיו של מלך המשיח אינו מזכיר כמה מהמעלות שלו (כמעלת הנבואה והחכמה), כי בזה מדגיש שאין עיקר מהות המשיח היותו נביא או חכם, או יכולתו לעשות אותות ומופתים, אלא מה שיחזיר את האפשרות לקיים את התורה והמצוות בשלמותם.

ולכן עיקר הגדרת פעולת מלך המשיח על פי הלכה הוא שיעמוד "להחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה", כי דוד המלך במלכותו נצח את כל אויבי ישראל, ונסתיים בזמנו כיבוש האומות והחלו (עכ"פ ההכנות) לבנות המקדש, שכל זה – מחיית עמלק, בניין המקדש, ונצחון האויבים מלנגוש בישראל – אלו התנאים שזקוקים בני ישראל להם כדי לקיים את התורה והמצוות בשלימות. וזהו עניינו של משיח, שהוא בא להחזיר לישראל את המלכות שהייתה בזמן דוד, שנתנה לישראל את האפשרות לקיים את כל התורה והמצוות, וכשמשיח יחזיר מלכות זו "ליושנה" יחזרו כל משפטי התורה לשלמותם (וכמו שנתבאר כל זה באריכות לעיל (גליון א)).

ועל פי זה יש לומר שבהוכחות שמביא כאן הרמב"ם מתורה שבכתב על הגאולה וביאת המשיח, אינו בא רק להוכיח שגוף הדבר שתהי' הגאולה ושיבוא משיח צדקנו נאמר בתורה, כ"א שיש בזה (גם) ראי' מהתורה לעניין הנ"ל גדרו של משיח:

הראי' הראשונה מ"ושב ה' אלוקיך את שבותך" היא ללמדנו שיתקבצו נדחי ישראל לארץ ישראל – שזהו מצב הנדרש כדי שתהי' בישראל מלכות ושישובו לקיים את כל המצוות, גם היובלות וכו'.

ואח"כ מביא הרמב"ם הראי' מבלעם ש"שם נבא בשני המשיחים במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל (באחרונה)", ובזה מוכיח, לא רק הא' שהגאולה תהי' ע"י משיח, אלא גם את זה שמשיח לא בא לחדש דבר בעולם, אלא להחזיר ולהשלים מה שהחל לעשות דוד אביו, שמטרת מלוכה זו של שני המשיחים – היא לאפשר קיום הלכות תורה והמצוות בשלימות ובפועל.

וזהו מה שהאריך הרמב"ם שגם דוד נקרא משיח – שענין זה הוא חלק עיקרי מההוכחה שמביא כאן הרמב"ם שהיא על עיקר ענינו של משיח להחזיר מלכות דוד "לממשלה הראשונה". [וראה להלן במדור פנינים ביאור ההלכה הבאה, שבה הביא הרמב"ם עוד הוכחה לביאת המשיח מערי מקלט, ע"ש].

ד' פרטים בדוד כנגד ד' פעולותיו של משיח

ובזה יש לבאר דבר פלא בהלכה א' כאן, שהרמב"ם לא הסתפק בעצם הבאת הראי' מנבואת בלעם, אלא טרח לפרט הדברים שנאמרו בה, ולבאר מה מהם קאי על דוד המלך ומה קאי על משיח. דזה לשונו שם: "ושם הוא אומר: אראנו ולא עתה – זה דוד. אשורנו ולא קרוב – זה מלך המשיח. דרך כוכב מיעקב – זה דוד, וקם שבט מישראל – זה המלך המשיח. ומחין פאתי מואב – זה דוד, וכן הוא אומר ויך את מואב וימדדם בחבל. וקרקר כל בני שת זה המלך המשיח, שנאמר בו ומשלחו מים עד ים. והי' אדום ירשה זה דוד, שנאמר ותהי אדום לדוד לעבדים וגו'. והי' ירשה שער אויביו זה המלך המשיח שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו'".

והדבר פלאי, שהרי ספר הי"ד החזקה הוא ספר של הלכות (כמוזכר בסיום הקדמת הרמב"ם לספר זה), ואין בו מקום לדרוש פסוקי התורה וכיו"ב. ואין לומר שכוונתו לציין עד היכן הם הפסוקים העוסקים בדוד ובמשיח, שהרי לזה הי' מספיק להביא ההתחלה והסיום ("אראנו ולא עתה וגו' והי' ירשה שער אויביו").

אלא שלפי מה שנתבאר כאן, שהרמב"ם בא כאן להגדיר ולהוכיח את עיקר גדרו של משיח ופעולותיו, שאינם לעשות דבר חדש בעולם, כ"א להחזיר את מלכות דוד, הנה לזה שפיר מובן מה טעם הביא הרמב"ם דרשות אלו על פסוקי הנבואה, כיון שבכל דרשות אלו מלמדנו הרמב"ם שהדמיון של מלכות משיח ומלכות דוד אינו רק בעיקר עניינם, אלא בכל פרטיהם. דכשם שאצל דוד הייתה המלכות בשלימות מתחילת התגלותו וממשלתו, ועד לשלמות שב"ומחץ פאתי מואב", כן יהי' אצל משיח עד "וקרקר כל בני שת", ובמיוחד בנוגע לאדום שתחילתו אצל דוד "והי' אדום ירשה" ושלמותו אצל משיח "והי' ירשה שער אויביו".

והנה, לקמן בה"ד, מתאר הרמב"ם פעולותיו של משיח והאופן שבו יחזיר מלכות דוד והאפשרות לקיים את התורה והמצוות, וכותב ד' פרטים: א. "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה". ב. "ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה". ג. "וילחם מלחמת ה' כו' אם עשה והצלית ונצח האומות שסביביו". ד. "ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד".

ועד"ז בהוכחת הרמב"ם מ"פרשת בלעם" מביא ד' פרטים שבהם נשתוו דוד ומשיח: א. "אראנו" ו"אשורנו". ב. "דרך כוכב" ו"קם שבט". ג. "ומחץ פאתי מואב" ו"וקרקר כל בני שת". ד. "והי' אדום ירשה" ו"והי' ירשה שער אויביו".

ויש לבאר שכל מה שהביא כאן הרמב"ם מ"פרשת בלעם" על דוד המלך ועל משיח, הן ראיות על הפרטים שבה"ד, שכל פעולות אלו הם המשך וחזרת ושלמות פעולותיו של דוד, וגדר שניהם הוא – האפשרות לקיים התורה והמצוות בשלימות.

דהנה, ארבעת הפרטים בפעולות דוד ומשיח, יש לחלקם לג' חלקות (ובחלוקה האחרונה ב' זמנים), הא', אודות דוד ומשיח עצמם, הב', אודות פעולתם עם ישראל, והג', אודות פעולתם בנוגע לאומות העולם. וי"ל שהפרטים שמביא מנבואת בלעם הם כנגד עניינים אלו:

א. **עניינים בעצמם** – "יעמוד מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו וכו'"; וזה מפורש בתורה בנבואת בלעם, שיעמדו שני משיחים – דוד ומלך המשיח. וכלשון הרמב"ם: "אראנו (אותו) ולא עתה – זה דוד, אשורנו (אותו) ולא קרוב – זה מלך המשיח". והיינו שהיא הנבואה אודות דוד ומלך המשיח עצמם.

ב. **פעולתם ומלכותם על ישראל** – "ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה"; וזה מפורש בתורה בנבואת בלעם "דרך כוכב מיעקב זה דוד וקם שבט מישראל זה המלך המשיח", היינו מעלתם של דוד ומשיח ביחס לבני ישראל.

ג. **פעולתם על האומות** – "וילחם מלחמות ה' כו' ואם עשה והצלית ונצח כל האומות שסביביו"; וזה מפורש בתורה בנבואת בלעם "ומחץ פאתי מואב זה דוד וכו' וקרקר כל בני

שת זה המלך המשיח וכו", היינו פעולתם לנצח אייבי ישראל על מנת להסיר מהם כל הפרעה בקיום התורה והמצוות בשלימות.

והנה, מהלשונות כאן "לחוס מלחמות ה', וינצח", "ומחץ", "וקרקר", "ומשלו", מובן שפעולות דוד ומשיח שנתבארו בהם הם שהפעולה על האומות היא באופן שהפעולה היא נגד רצונם, שהרי כל לשונות אלו ענינם הוא מלחמות ונצחון ושליטה וממשלה - היפך רצונו של הנכבש והנשלט והמנוצח.

וזהו מה שמוסיף הרמב"ם עוד שלב בפעולות דוד ומשיח על האומות:

ד. שלימות פעולתם על האומות - "ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"; וזה מפורש בתורה בנבואת בלעם "והי' אדום ירשה זה דוד שנאמר ותהי אדום לדוד לעבדים, וגו' והי' ירשה שעיר אויביו זה המלך המשיח שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון".

ובשלב זה נאמר "ויתקן את העולם", וכן לשון "ירשה", שמורה על שנוחלים עניין שקרוב ושייך לו, ולא שכובש ושולט על אחר. ופירוש הדברים הוא, שבשלב השני של פעולת מלך המשיח על האומות, יהי' זה באופן שהם עצמם יכירו באמת במלכותו של מלך המשיח, שלכן זה יפעל בהם תיקון לעבוד את ה' ביחד, וכסיום לשון ההלכה (שהושמטה על ידי הצנזור): "וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא מיד הם כולם חוזרין ויודעין ששקר נחלו אבותיהם ושנביאיהם ואבותיהם הטעום", ואזי נפעל בכל העולם "לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

[וראה במקור הדברים שנתבאר בכל אחד מד' ענינים אלו, איך פעולת משיח תהי' באופן נעלה ובשלימות יותר מאיך שהי' בזמן "משיח הראשון שהוא דוד", ע"ש בארוכה].

ונמצא, שבראי' זו מ"פרשת בלעם" בא הרמב"ם להוכיח עיקר גדרו ומהותו של משיח שבא להחזיר ולהשלים פעולת ה"משיח הראשון שהוא דוד" ובכמה פרטים, שכל אלו מביאים לתכלית ומטרת הגאולה, שתהי' אפשרות לישראל לקיים את התורה ומצוות בשלימות.

וע"י האמונה שלימה בביאת המשיח, והאמונה בגדרה האמיתי כפי שהיא ע"פ תורה, וע"י שמחכים לביאתו [שי"ל שנכלל ב"מחכה לביאתו" גם הלימוד בהלכות משיח], הנה הה גופא מזרז את ביאתו של משיח במהרה בימינו אמן.

הפרט בשלימות התורה שיודעים רק מערי מקלט

בפרק יא מהלכות מלכים, לאחר שהביא שתי ראיות ש"התורה העידה" על ביאת המשיח (מפרשת נצבים ומנבואת בלעם), כותב הרמב"ם ומביא עוד ראיה מהתורה לביאת המשיח, ובהלכה בפני עצמה (הלכה ב), וז"ל: "אף בערי מקלט הוא אומר (שופטים יט, ח) אם ירחיב ה' אלקיך את גבולך ויספת לך עוד שלש ערים וגו' ומעולם לא ה' דבר זה ולא צוה הקב"ה לתוהו".

והנה, ידוע גודל הדקדוק בסדר ההלכות בספר משנה תורה להרמב"ם, שהרבה הלכות תלויים בו, ולפי זה צריך ביאור, מהי ההוספה המיוחדת בראי' זו מערי מקלט, שלכך חילקה הרמב"ם ולא הביאה יחד עם ב' הראיות הקודמות בהלכה א'. וממ"נ או שהי' מביא הרמב"ם ג' הראיות בהלכה אחת, או שהי' מחלקם לג' הלכות, וצ"ב.

ויובן זה על פי הנתבאר (לעיל במאמר, ובפנינה הקודמת), שתפקידו של משיח יהי' לפעול שתהי' שלימות בתורה - על ידי חזרת מלכות דוד, שעניינה לאפשר לבני ישראל לקיים הלכות התורה ומצוותי' בשלימות.

ויש לומר שבראי' מערי מקלט יש חידוש גדול בזה, דאם בב' הראיות הראשונות הוכח שמפורש בתורה שמשיח יביא לשלימות קיום התורה על ידי ישראל, הנה כאן ניתוסף יתירה מכך, שלא זו בלבד שע"י משיח תהי' שלימות בקיום התורה והמצוות, אלא יתירה מזו מצינו בערי מקלט שתהי' שלימות במצוות התורה עצמן, שהרי נצטוונו "ויספת לך עוד שלש ערים" - "ולא צויה הקב"ה לתוהו".

כלומר, מהראיות הקודמות יודעים רק שמשיח יחזיר לישראל את האפשרות לקיום המצוות, אמנם מערי מקלט רואים שהתורה עצמה אומרת שצריך עוד לבוא זמן שבו יהיו מצוותי' של תורה כדבעי ובשלימות.

ונמצא שבהראי' מערי מקלט ניתוסף ענין וגדר חדש בשלימותה של התורה לעתיד לבוא, ולכן הביאה הרמב"ם בהלכה בפני עצמה.

מאי נפקא מינה לתיאור המשיח מה ש"התורה העידה עליו"?

בפרק יא מהלכות מלכים (ה"א) כתב הרמב"ם: "וכל מי שאינו מאמין בו או שאינו מחכה לביאתו לא בשאר הנביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו", ומביא ב' ראיות בהלכה זו ע"ז ש"התורה העידה עליו", מפרשת נצבים ("ושב ה' אלקיך את שבותך") ומנבואת בלעם ("ושם נבא בשני המשיחים").

ולכאורה צריך ביאור:

גדרי כופר "בתורה ובמשה רבינו" כתבם הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ג ה"ח), וא"כ הלכה זו ש"מי שאינו מאמין בו כו' כופר בתורה ובמשה רבינו" וההוכחות לזה ש"התורה העידה עליו" הוי' לי' להביא בהלכות תשובה, ומדוע הביאם הרמב"ם בהלכות הנוגעות לאופן ביאת המשיח ותיאור פעולותיו, דמה נוגע כ"כ להלכות משיח הא דלא רק הנביאים העידו עליו אלא גם "התורה העידה עליו"?

ויש לומר על פי מה שנתבאר (לעיל בארוכה) שגדרו של משיח הוא לא לשנות דבר בעולם או לעשות אותות ומופתים, כי אם לאפשר את קיום התורה והמצוות בשלמות, שזהו גדר החזרת מלכות בית דוד על ידי משיח. וע"ז הובאו הראיות מפרשת נצבים ומפרשת בלעם - שנבא בה על שני המשיחים, דוד ומשיח, ללמדנו שמשיח יבוא להחזיר מלכות בית דוד - והיינו להחזיר את האפשרות לקיים המצוות בשלמות.

ועפ"ז יש לומר, דהא שהובא כאן ברמב"ם ש"התורה העידה עליו" (ובמילא הכופר בזה - כופר בתורה ובמשה רבינו) אינו רק להגדיר דין הכופר במשיח, כ"א ללמדנו דזה שמשיח יחזיר את האפשרות לקיום התורה בשלימות אינו עניין שנתגלה על ידי הנביאים בלבד, כי אם הוא עניין ששייך לתורה ולמשה רבינו עצמם, היינו, שהתורה גופא אומרת ומבטיחה שיבוא המשיח ואזי תהי' שלימות התורה והמצוות.

וזהו גם שממשיך "ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים", ללמדנו שכל הענינים שנאמרו על ידי כל הנביאים על משיח, כולם אינם פרטים נוספים, אלא כולם פרטים בתורה עצמה, ובשלימות קיומה וקיום מצוותי'.

רמב"ם הלכות מלכים ומלחמות פרק יא

הלכה א

המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים כימיו כשהיו מקודם מקריבין קרבנות ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחק בקצה השמים וגו' והביאך ה'. ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים. אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל [באחרונה] ושם הוא אומר אראנו ולא עתה זה דוד אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח דרך כוכב מיעקב זה דוד וקם שבט מישראל זה מלך המשיח ומחזן פאתי מואב זה דוד וכן הוא אומר ויד את מואב וימדרם בחבל וקרקך כל בני שת זה המלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד ים והיה אדום ירשה זה דוד שנאמר ותהי אדום לדוד לעבדים וגו' והיה ירשה וגו' זה המלך המשיח שנאמר ועלו מושיעים בחר ציון וגו'.

הלכה ב

אף בערי מקלט הוא אומר אם ירחיב ה' אלהיך את גבולך ויספת לך עוד שלש ערים וגו' ומעולם לא היה דבר זה ולא צוה הקדוש ברוך הוא לתוהו אבל בדברי הנביאים אין הדבר צריך ראייה שכל הספרים מלאים בדבר זה.

הלכה ג

ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו אין הדבר כך שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח עד שנחרג בעונות כיון שנחרג נודע להם שאינו ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת ועיקר הדברים ככה הן שהתורה הזאת תוקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים ואין מוסיפין עליהן ולא גורעין מהן.

הלכה ד

ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדויד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח אם עשה והצלית ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד.

